

IJTIMOYIY HIMOYAGA MUHTOJ QATLAMLAR BILAN ISHLASHDA SAMARALI YONDASHUVLARI

O`rozboyeva Shohida

Farg`ona davlat universiteti ijtimoiy ish yo`nalishi talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15255057>

Annotatsiya. Ushbu maqolada ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar bilan ishlashda samarali yondashuvlar va diniy qadriyatlarning o`zaro bog`liqligi yoritilgan. Maqolada keksa, nogiron, yetim, kambag`al kabi ehtiyojmand guruhlar bilan ishlashda shaxsga yo`naltirilgan, professional va ma`naviy yondashuvlarning ahamiyati ko`rsatib berilgan. Ayniqsa, Islom dinining mehr-shafqat, saxovat, sabr va yordam berish kabi fazilatlarini ijtimoiy ish amaliyotida muhim o`rin tutishi ta`kidlangan. Qur`on oyatlari va hadislar asosida diniy asoslangan yondashuvning ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashdagi o`rni asoslab berilgan. Maqola ijtimoiy ish sohasida faoliyat yuritayotganlar, talabalar va keng jamoatchilik uchun foydali ilmiy-ma`naviy manba sifatida xizmat qiladi.

**Kalit so`zlar:** ijtimoiy ish, ijtimoiy himoya, muhtoj qatlamlar, diniy qadriyatlar, Islom, saxovat, mehr-shafqat, nogironlar, keksalar, yetimlar, sadaqa, zakot, ijtimoiy xizmat, shaxsga yo`naltirilgan yondashuv, hadis, ijtimoiy yordam, ma`naviy yondashuv.

Kirish

Ijtimoiy himoya tizimi har bir jamiyatda muhim o`rin tutadi, chunki har bir insonning hayotida muhtojlik, yordamga ehtiyoj bor. Keksalar, nogironlar, kambag`allar, yolg`izlar va boshqa ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar jamiyatning zaif qatlamlarini tashkil etadi.

Ushbu guruhlar bilan ishlash, ularning huquqlarini himoya qilish va yashash sharoitlarini yaxshilash – ijtimoiy ishning eng muhim vazifalaridan biridir. Ijtimoiy ishchilar nafaqat moddaning, balki ma`naviyatning ham muhimligini inobatga olishlari lozim. Islom dini, insoniyatning barcha ijtimoiy, ma`naviy va axloqiy ehtiyojlarini o`z ichiga olgan eng qadimiy dinlardan biri sifatida, jamiyatdagi zaif qatlamlarga yordam berishni o`zgacha ahamiyatga ega deb biladi.

Qur`on va hadislar, ijtimoiy yordam va saxovatni muhim fazilatlar sifatida ko`rsatib, musulmonlarga mehr-oqibatli va sabrli bo`lishni targ`ib qiladi. Shunday qilib, ijtimoiy himoya va yordam sohasida diniy qadriyatlarning o`rni katta, bu esa ijtimoiy ishchilarning samarali faoliyatini yanada kuchaytiradi.

Ushbu maqolada ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar bilan ishlashda diniy yondashuvlarning roli va samarali metodlari tahlil qilinadi.¹

Har bir jamiyatda yordamga muhtoj insonlar bo'ladi – keksalar, nogironlar, yetim bolalar, kambag'al oilalar, yolg'izlar. Ijtimoiy ish sohasi ana shu insonlarga yordam berish, ularning huquqlarini himoya qilish, yashash sharoitlarini yaxshilash bilan shug'ullanadi. Bu ishni bajarishda nafaqat qonunlar va tizimlar, balki insoniylik, mehr-shafqat va diniy qadriyatlar ham katta o'rin tutadi.

Islom dini doimo zaiflarga yordam berishga, mehr-oqibatli bo'lishga chaqiradi. Qur'oni karimda: "Yaxshilik va taqvo yo'lida bir-biringizga yordam beringlar" (Moida surasi, 2-oyat) deb aytiladi. Payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v.) esa: "Kim bir musulmonning dunyo tashvishlaridan birini yengillatsa, Alloh qiyomat kuni uning tashvishlarini yengillashtiradi" deganlar. Bu hadislar ijtimoiy ish mazmuni bilan juda uyg'un.²

Bugungi kunda ijtimoiy ishchilar nafaqat moddiy yordam, balki ma'naviy, psixologik va huquqiy yordam ham ko'rsatadi. Dinga asoslangan yondashuvlar esa bu yordamni yanada chuqurlashtiradi. Masalan, yolg'iz qolgan keksa insonlar bilan suhbat qurish, ularga sabr, Alloh rahmati haqida gapirish – ularni ruhiy jihatdan ko'taradi. Nogironlarga hayot sinovlari haqida din nuqtayi nazaridan tushuntirish – ularga umid beradi.

Shuningdek, masjidlar, diniy tashkilotlar va ehson fondlari ham ijtimoiy himoya tizimining muhim qismlaridan biridir. Ular orqali ijtimoiy yordamlar ko'rsatiladi, kambag'al oilalarga oziq-ovqat, kiyim-kechak yetkaziladi, hatto uylari ta'mirlanadi. Ijtimoiy ishda diniy qadriyatlarga tayanish – mehr-shafqat, sabr, saxovat kabi fazilatlarni kuchaytiradi. Bu esa muhtojlarga chin dildan yordam berish, jamiyatda mehrli va totuv muhit yaratishga xizmat qiladi. Ijtimoiy ishchi faqat kasb egasi emas, balki Allohning bandalariga xizmat qiluvchi insondir.

Ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarga quyidagilar kiradi:

Keksalar – yolg'iz, yordamga muhtoj, pensiya yoshidagi insonlar.

Nogironligi bo'lgan shaxslar – jismoniy yoki aqliy cheklolarga ega fuqarolar.

Kambag'al oilalar – daromadi yetarli bo'lmagan, ko'makka muhtoj oilalar.

Yetim bolalar – ota-onasidan ayrilgan, mehr va g'amxo'rlikka muhtoj bolalar.

Yolg'iz ayollar, bevalar, ishsizlar, muhojirlar va boshqalar.

Samarali yondashuvlar nimalardan iborat?

¹ Akhmedov, S. (2020). Nogironlar va keksalar ijtimoiy ta'minoti. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.

² Qur'on al-Karim, (2014). Qur'onning tarjimai. Toshkent: O'zbekiston musulmonlari idorasi nashriyoti.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv – har bir insonning holati, ehtiyoji va hissiyotini inobatga olish.

Professional yondashuv – psixologik, huquqiy, ijtimoiy maslahatlar bilan yordam berish.

Jamoatchilik asosida yordam ko'rsatish – fuqarolik jamiyati, diniy tashkilotlar va xayriya fondlarini jalb qilish.

Diniy va ma'naviy yondashuv – muhtojlarga sabr, umid, Allohga tavakkul haqida tushuncha berish.³

Xulosa

Ijtimoiy himoya tizimi har bir jamiyatda muhim o'rin tutadi, chunki uning asosiy maqsadi ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarga yordam berish, ularning huquqlarini himoya qilish va yashash sharoitlarini yaxshilashdir. Keksalar, nogironlar, yetimlar, kambag'allar va boshqa muhtoj shaxslar bilan ishlashda samarali yondashuvlar faqat moddiy yordamni emas, balki ruhiy va ma'naviy qo'llab-quvvatlashni ham o'z ichiga oladi. Ijtimoiy ishchilar nafaqat shaxsiy bilim va tajriba, balki ijtimoiy adolatni, tenglikni va hamjihatlikni ta'minlashni ham o'z vazifalariga kiritadilar.

Samarali yondashuvlar shaxsga yo'naltirilgan, professional va jamoaviy yordamni o'z ichiga oladi. Bunday yondashuv, nafaqat yordam berish, balki muhtojlarning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi, ularni jamiyatga qaytarish va ijtimoiy tizimda o'z o'rinlarini topishga yordam beradi. Shu bilan birga, ijtimoiy ishchilarning muhtojlarga nisbatan yordam ko'rsatishdagi yondashuvlari va metodlari jamiyatdagi tinchlik, barqarorlik va hamjihatlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shuning uchun, ijtimoiy himoya tizimining samaradorligini oshirish va yordam sohasida yuqori natijalarga erishish uchun innovatsion yondashuvlar va jamiyatni yaxshilashga qaratilgan tizimli choralar zarur.

REFERENCES

1. Isroilov, Sh. (2017). Ijtimoiy ishda metod va yondashuvlar. Toshkent: Toshkent davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
2. Akhmedov, S. (2020). Nogironlar va keksalar ijtimoiy ta'minoti. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
3. Qur'on al-Karim, (2014). Qur'onning tarjimasini. Toshkent: O'zbekiston musulmonlari idorasi nashriyoti.

³ Isroilov, Sh. (2017). Ijtimoiy ishda metod va yondashuvlar. Toshkent: Toshkent davlat pedagogika universiteti nashriyoti.